

رویکرد استفاده از زیستگاه‌های مصنوعی در افزایش تنوع زیستی آبزیان در تغییر اقلیم خلیج فارس (استان هرمزگان)

سیامک بهزادی^{1*}؛ محمد صدیق مرتضوی¹؛ آرزو وهاب نژاد²؛ تورج ولی نسب²؛ فریدون عوفی²؛ سید عباس حسینی³

¹ پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، بندرعباس

² موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران

³ مرکز تحقیقات شیلاتی آب‌های دور، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، چابهار

*مسئول مکاتبات: s_behzady@yahoo.com

چکیده: روش‌های متفاوتی برای احیاء و بازسازی ذخایر آبزیان در دنیا وجود دارد (پرورش آبزیان در قفس، رها سازی لارو و سایر انگشت قدی آبزیان، ممنوعیت صید، استفاده از ابزار صیدهای کاهنده در ابزار صید، ممنوعیت برخی از ابزارها، ایجاد زیستگاه‌های مصنوعی و غیره)، که در میان آن‌ها ایجاد زیستگاه‌های مصنوعی (Artificial reef)، به دلیل نداشتن هزینه‌های پرسنلی و نگهداری پس از نصب، جزء طرح‌های اولویت‌دار محسوب می‌گردد. در میان انواع بسترها، بسترهای صخره‌ای دارای بیشترین تنوع می‌باشند. محققین دریافته‌اند هرگاه یک بستر سختی وجود داشته باشد اولین زنجیره غذایی مانند موجودات ریز و درشت و گیاهان و جلبک‌های چسبیده به کف در آنجا نشست می‌کنند. به علاوه، سواحل صخره‌ای غالباً به‌عنوان مناطقی امن جهت تغذیه، تخم‌ریزی جمعیت بالغ و هم‌چنین زیستگاه و پناه‌گاه جمعیت‌های جوان تا زمان بازگشت شیلاتی محسوب می‌گردد. زیستگاه‌های مصنوعی برای افزایش آبزیان و تنوع زیستی آن‌ها، احیاء زیستگاه‌ها و بازسازی صخره‌های مرجانی که تخریب شده‌اند نیز استفاده می‌گردد. به‌منظور مطالعه نقش زیستگاه‌های مصنوعی در بازسازی ذخایر آبزیان به مطالعه نتایج حاصل از چند پروژه زیستگاه‌های مصنوعی که در آب‌های استان هرمزگان انجام شده بود، پرداخته شد. لذا در این پژوهش با استفاده از شاخص‌های تنوع زیستی به ارزیابی شاخص‌های زیستی تنوع و تراکم ماهیان پیرامون زیستگاه‌های مصنوعی در سه منطقه بندر بستانه (بندرلنگه)، بندر سلخ (جزیره قشم)، آب‌های ساحلی بندرعباس و جزیره کیش پرداخته شد. مطالعه شاخص‌های شانون- وینر، سیمپسون و شاخص تراز زیستی نشان داد، بیشینه شاخص شانون- وینر، سیمپسون در خصوص ماهیان ماکول در بندر بستانه، و بیشینه این شاخص‌ها در خصوص ماهیان زینتی در جزیره کیش نتیجه‌گیری شد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد، زیستگاه‌های مصنوعی در بازسازی ذخایر ماهیان زینتی و ماهیان ماکول در خلیج فارس توانسته‌اند نقش خود را ایفاء نمایند. لذا از آنجائی که مطالعه‌های زیادی نشان داده، دو عامل گرمایش زمین و صید بیش از حد بر کاهش ذخایر منابع شیلاتی در بسیاری از بوم‌زیست‌های دنیا معرفی شده‌اند، استفاده از زیستگاه‌های مصنوعی در بازسازی ذخایر ماهیان صخره‌ای در آب‌های خلیج فارس پیشنهاد می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: زیستگاه مصنوعی، شاخص تنوع زیستی، ماهیان زینتی، بازسازی ذخایر، خلیج فارس